

Geliş Tarihi:
31.10.2022
Kabul Tarihi:
31.06.2023
Yayımlanma Tarihi:
26.06.2023

Kaynakça Gösterimi: Şengüler, M & Adıgüzel, M. (2023).
Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin KOBİ'lerin
küresel rekabet gücüne etkileri. *İstanbul Ticaret
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(46), 636-659.
doi: 10.46928/iticusbe.1196269

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİNİN KOBİ'LERİN KÜRESEL REKABET GÜCÜNE ETKİLERİ

Tez Özeti

Mesut Şengüler

Sorumlu Yazar (Correspondence)

İstanbul Ticaret Üniversitesi

sengulermesut@gmail.com

Muhittin Adıgüzel

İstanbul Ticaret Üniversitesi

madiguzel@ticaret.edu.tr

Mesut Şengüler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, Uluslararası Ticaret Bölümü doktora öğrencisidir. Araştırma ilgi alanları; küresel rekabet gücü, uluslararasılaşmadır.

Muhittin Adıgüzel, İstanbul Ticaret Üniversitesi İşletme Fakültesi İktisat Bölümü'nde Doç. Dr. Öğr. Üyesi'dir. Uzmanlık alanları olan makro iktisat ve uluslararası iktisat alanlarında ders vermekte olup küreselleşme ve küresel rekabet gücü konularında çalışmalar yapmaktadır.

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN YAPISAL ÖZELLİKLERİNİN KOBİ'LERİN KÜRESEL REKABET GÜCÜNE ETKİLERİ

Mesut Şengüler
sengulermesut@gmail.com
Muhittin Adıgüzel
madiguzel@ticaret.edu.tr

Özet

Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu Gelişmekte Olan Ekonomiler içerisinde her ülkenin ekonomik açıdan kendisine has yapısal özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler ülkelerin rekabet güçlerini de etkilemekte ve belirlemektedir.

Çalışmada ithal girdi oranı, enflasyon seviyesi, döviz kuru seviyesi, katma değerli üretim, politik istikrar vb. Türkiye ekonomisinin yapısını şekillendiren makroekonomik göstergelerin KOBİ'lerin uluslararası rekabetçiliği üzerinde etkileri incelenmektedir.

Amaç: Bu çalışmada Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin KOBİ'lerin küresel rekabet gücüne etkileri değerlendirilmiştir.

Yöntem: Araştırmamızda birincil veri kaynaklarından anket yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda KOBİ'lerin rekabetçiliğini ortaya koymak adına likert ölçeği ile oluşturulan anket 113 dış ticaret firması üzerinde uygulanmıştır.

Bulgular: KOBİ'lerin rekabetçiliğinin artırılması için; ithal girdiye olan yüksek bağımlılığın azaltılması, katma değerli ürün üretiminin artırılması, ihraç ürünlerinin ve ihraç pazarlarının daha fazla çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Rekabetçilikte önemli bir etken olan finansmana ulaşım konusunda, öngörülebilirliğin tesis edilmesi amacıyla kur-faiz-enflasyon üçlüsündeki dalgalanmaların önüne geçilerek istikrar sağlanmalıdır. Son olarak diğer ülkeler ile yapılan Gümrük Birliği vb. ekonomik işbirliklerinde, rekabetçiliği olumsuz etkilediği halde tabi olunması zorunlu olan uygulamaların önüne geçilmesi gerekmektedir.

Özgünlük: Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin ya da yapısal sorunlarının makro ölçekte etkilerinin ortaya konduğu birçok bilimsel çalışma literatürde yer almaktadır. Bu çalışma ile bu yapısal özelliklerin KOBİ rekabetçiliğine etkileri işletmeler ile yapılan anketle tespit edilmek suretiyle literatüre katkı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Ekonomisi, Rekabet Gücü, KOBİ

JEL Sınıflandırması: F14, F40, P33

THE EFFECTS OF THE STRUCTURAL FEATURES OF THE TURKISH ECONOMY ON THE GLOBAL COMPETITIVENESS OF SME

Abstract

Some countries, including Turkey, are evaluated in the Developing Economies Category due to their macroeconomic similarities. However, each country in this category has its own economic structural features and these features create very different economic effects.

Based on the outputs of the study; It has been revealed that macroeconomic indicators such as imported input rate, inflation level, exchange rate level, value-added production, political stability, which shape the structure of the Turkish economy, affect the international competitiveness of SME.

Purpose: In this study, the effects of the structural features of the Turkish economy were evaluated on the global competitiveness of SME.

Method: Questionnaire method, one of the primary data sources, was used in our research. In this context, the questionnaire created with the likert scale was applied to 113 foreign trade companies in order to reveal the competitiveness of SME.

Findings: In order to increase the competitiveness of SME; It is necessary to reduce the high dependence on imported inputs, increase the production of value-added products, and diversify export products and export markets. One of the most important factors in competitiveness is access to finance. For this, it is necessary to establish predictability and prevent fluctuations in the exchange rate-interest-inflation trio. Finally, in economic cooperations such as the Customs Union with other countries, it is necessary to prevent the practices that are obligatory to be followed even though they negatively affect competitiveness.

Originality: There are many scientific studies in the literature that reveal the macro-scale effects of the structural features or structural problems of the Turkish economy. However, for the first time in this study, the effects of these structural features on SME's competitiveness on a micro scale have been comprehensively addressed and determined.

Keywords: Turkish Economy, Competitiveness, SME

JEL Classification: F14, F40, P33

GİRİŞ

Ticaret kelime manasıyla, üreticiler ve tüketiciler arasında mal veya hizmetlerin el değiştirmesi, alınıp satılması olarak ifade edilen bir kavramdır. Uluslararası ticaret; devletin sınırları dışında gerçekleşen tüm mal ve hizmet alım satımlarını ve bu ticarete ilişkin gerçekleşen tüm işlemleri kapsamaktadır (Kaya, 2016). Ülkelerin üretimi ve tüketimi arasında oluşan dengesizlikler, fiyat farklılıkları, arz talep dengesi, kültürel etmenler ve farklı ürün tercihleri, teknolojik düzey farklılıklar, ülkelerin coğrafi konumları, doğal kaynaklardaki çeşitlilik, üretim kapasitesi ve gücü gibi faktörler dış ticaret yapmaya götüren temel etmenlerdir (Takım, İmamoğlu ve Naktiyok, 2018). Dış ticaretin yapılmasındaki faktörlerden bir diğeri ise mal farklılaştırılmasıdır (Karagül ve İlter, 2016).

Günümüzde ulusal ekonomiler geçmişten çok daha fazla dışa açıktır. Uluslararası ticaretin artışıyla birlikte ülkeler ürettiklerinin ve tükettiklerinin önemli bir kısmını ihraç ve ithal etmektedirler. Küresel piyasalarda mal ve hizmet ihraç edebilmek için yurtiçi şirketlerin uluslararası rekabet gücüne sahip olmaları gereklidir.

Uluslararası rekabet gücü kavramı bir ürünün kimin tarafından üretildiği, miktarı, hangi ticari koşullarda üretildiği ve fiyatının piyasa koşulları altında belirlenmesini sağlamak adına, üreticiler arasındaki yarış olarak ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2011). Bir başka tanımlama yapılacak olursa, rekabet serbest piyasa içerisinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla firmanın, pazar paylarını yükseltmek, daha fazla kazanç elde etmek amacıyla girişimde buldukları stratejik süreç olarak adlandırılabilir (Güleş & Bülbül, 2004).

Rekabet gücü, işletmeler için ayakta kalma ve piyasaya uyum sağlama biçimi olmuştur. İşletmeler yetenekleri ile rekabet gücüne sahip oldukları ölçüde piyasaya uyum sağlayabilmektedirler (Duran, 2004). İşletme düzeyindeki rekabet gücü, firmaların, insan gücü, teknoloji ve diğer üretim faktörlerine bağlı olarak rakiplerine göre daha yaratıcı ve kaliteli ürünleri üretmesini ifade eder (Şenel, 2006). Uluslararası ticarete yerel firmalar rekabette ayakta kalabilmek için üretim faktör ve yöntemlerinde yeniliğe gitmek, daha efektif olmak ve kaliteyi arttırmak zorundadırlar (Greenaway and Milner, 1993).

Ülkelerin ve firmalarının uluslararası rekabet gücünü belirleyen faktörlerin bir bakış açısıyla mikro ekonomik faktörler ve makroekonomik faktörler olarak sınıflandırıldığı bilinmektedir (Aktan & Vural, 2004). Mikro ekonomik faktörler, firma ve onun içinde faaliyet gösterdiği endüstrinin yetenek ve kabiliyetlerince, sahip olduğu özelliklerce belirlenirken makroekonomik faktörler; ülkenin makroekonomik politikaları, kurumsal yapıları, hukuk düzeni, sosyal ve beşeri yapısı gibi birçok makro yapısal nitelikteki özelliklerince belirlenmektedir (Adıgüzel, 2011).

Türkiye ekonomisinde üretim ve dış ticaretteki ağırlıkları göz önüne alındığında KOBİ'lerin rekabet güçlerinin geliştirilmesi ülkemiz için hayati bir önem taşıdığı ortadadır. Bu çalışma ile Türkiye'nin makroekonomik yapısının, ülkedeki KOBİ'lerin uluslararası rekabetçiliğine etkilerinin ortaya konulması ve yapısal özellikler çerçevesinde KOBİ'lerin rekabetçiliğini arttıracak önerilerin

geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünün ardından ikinci bölümde, Türkiye ekonomisinin yapısal durumu irdelenmektedir. Üçüncü bölümde ülkenin makroekonomik parametrelerinin, Türkiye’de dış ticaret faaliyetinde bulunan firmalar üzerinde etki düzeyini ortaya koyan anketin çıktıları değerlendirilmektedir. Dördüncü bölümde ise sonuç ve değerlendirme yer almaktadır.

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE/LİTERATÜR

Artan ekonomik küreselleşme yurtiçi ve yurtdışı piyasaların uluslararası rekabete açılmasına neden olmaktadır. Ulusal piyasalar küresel rekabete açıldığında, yerel firmalar rekabet etmeye zorlanmaktadır (Levinsohn 1993:2). Küreselleşen dünya pazarlarında ulusal firmaların pay sahibi olabilmesi, dev çok uluslu şirketlerle rekabet edebilme yeteneklerine bağlıdır. Türkiye ekonomisi için düşünüldüğünde; başta işsizlik ve cari açık gibi kronik sorunlarına kalıcı çözüm sağlanması ve gelişmiş ekonomiler ligine geçilebilmesi, özellikle ileri teknoloji alanlarında küresel rekabet gücü olan, yenilikçi ve küresel piyasalarda rekabet edebilen endüstrilere ve firmalara sahip olunması ile mümkün görülmektedir (Adıgüzel, 2011).

İşletmelerin, içinde yer aldıkları ulusal ekonomilerin hemen her türlü koşullarından, politikalarından, özelliklerinden, imkân ve kabiliyetlerinden, rekabet avantaj ve dezavantajlarından doğrudan ve dolaylı etkilendiği gerçeğinden hareketle; bir işletmenin küresel rekabet gücüne sahip olabilmesinin yalnız kendisinin ve endüstri çevresinin yetenek ve kabiliyetleri ile mümkün olmadığı açıktır. İşletmelerin rekabet gücü, sadece merkez bankasının faiz ve döviz kuru politikalarından değil birleşik kaplar sistemindeki gibi hükümetlerin altyapı, eğitim, araştırma-geliştirme, sosyal güvenlik, vergi ve daha birçok politika ve uygulamalarından etkilenmektedirler (Adıgüzel, 2011).

Rekabet gücü; genelde firma, endüstri ve ülke düzeyinde tanımladığından, rekabet gücünü etkileyen ve belirleyen faktörlerin de bu düzlemlerde irdelenmesi ve ölçülmesi gerçekleştirilmektedir.

Rekabet gücü ile ilgili görüşlerin bir kısmı, rekabetin firmalar arasında olduğunu savunurken, bir kısmı rekabet gücü konusunda ülkenin makroekonomik faktörlerini ön plana çıkartmakta, bir diğer kısmı da endüstriye önem vermektedir. Bu parçaların birleştirilerek bir araya getirilmesi ile rekabet gücü bir bütün olarak görülebilir (Nelson;1992). Bu faktörlerden en önemlisi ülke ekonomisinin yapısal durumudur.

Ülkelerin rekabet gücü; tek tek firmaların ortalama rekabet gücünün yanı sıra, ülke ekonomisinin sahip olduğu kurumsal yapı ile de alakalıdır. Ülkenin üretim yapısı, teknolojik altyapısı, teknoloji üretme kapasitesi ve dinamiği, nitelikli insan sermayesi, firmaların içinde hareket ettikleri dışsal yarar ya da dışsal zararların oluşturduğu iktisadi ortam da rekabet gücü üzerinde belirleyicidir. Ülkenin rekabet gücü, firmaların toplam rekabet gücünün dışında bu gibi niteliklerin olup olmaması ile de yakından ilgilidir ve bunların varlığı ülkenin "yapısal rekabet gücü" nü gösterir (Chesnais, 1986).

Çağımızda, ülkelerin uzun vadeli "yapısal rekabet gücü" nü belirleyen stratejik faktörlerin; emek, sermaye ve doğal kaynaklardaki zenginliklerinden öte, firma ve endüstrilerinin kaynak ve yetenekleri belirlemektedir. Bunun yanı sıra ülkenin; teknoloji düzeyi ve altyapısı, teknoloji üretme ve yenilik yaratma kapasitesi, fiziksel ve kurumsal altyapısının kalitesi, beşeri sermayenin gelişmişliği ve diğer makro rekabet faktörleri de unutulmamalıdır (Fontaine,1992).

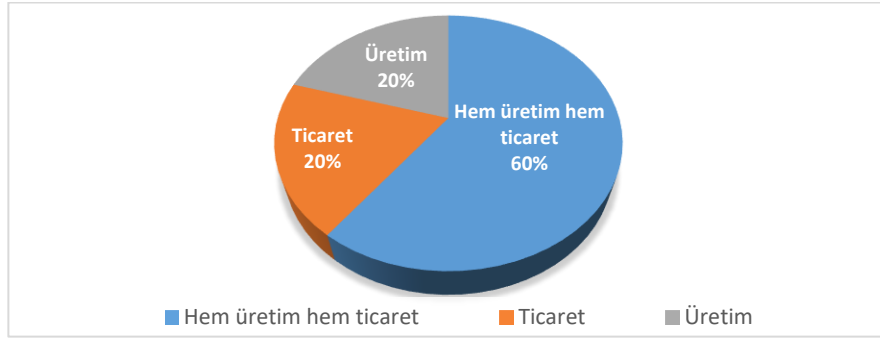
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'un kayıtlarına göre Türkiye'de bulunan firmaların %99.8'i KOBİ ölçeğinde firmalardan oluşmaktadır. Toplam istihdam içerisinde ise KOBİ'lerin payı %76.7 seviyelerindedir. GSYH'nın %62 sini, istihdamın %74'ünü ve ihracatın ise %55'ini oluşturan KOBİ'ler toplam üretim değerinin ise %44'ünü oluşturmaktadırlar. Bu oranlar dikkate alındığında Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin önemi ve ağırlığı net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmada KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki önemi bağlamında ekonominin yapısal faktörleri olarak; ekonomik istikrar düzeyi, ekonomik entegrasyonların etkileri, özel sektör yatırım düzeyi, doğrudan yabancı yatırım düzeyi, enerji verimliliği ve maliyetleri, dış ticarete pazar ve ürün çeşitliliği, döviz kuru, ulusal para ve faiz seviyeleri, dış ticaret açığı ve ithal girdi kullanımını gibi çok sayıda faktörün KOBİ'lerin rekabetçiliğine etkisi incelenmektedir.

YÖNTEM

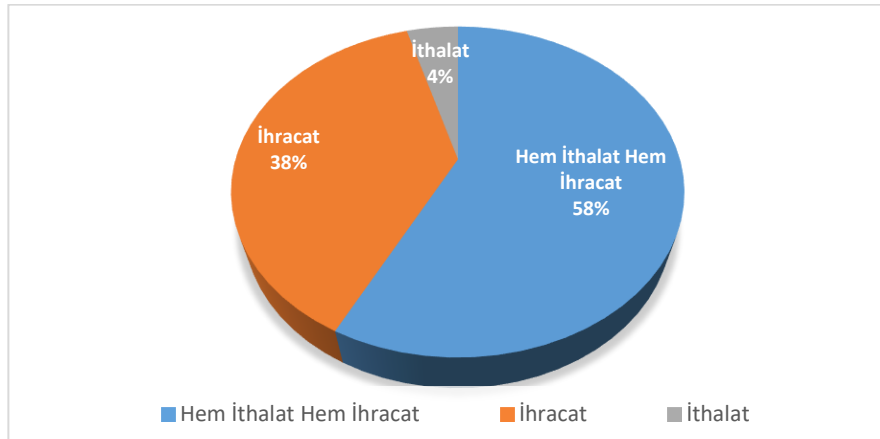
Araştırmanın Deseni/Modeli/Türü

KOBİ'lerin rekabetçiliğinin Türkiye ekonomisini etkiliyor olmasının yanında, Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin de KOBİ rekabetçiliği üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin KOBİ'lerin rekabetçiliği üzerine etkilerinin belirlenmesi amacıyla farklı sektörlerde dış ticaret faaliyetinde bulunan 113 KOBİ üzerinde anket çalışması yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan anket çalışması araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hayata geçirilmiştir. Elde edilen veriler grafik haline getirilerek aşağıda yorumlanmıştır.

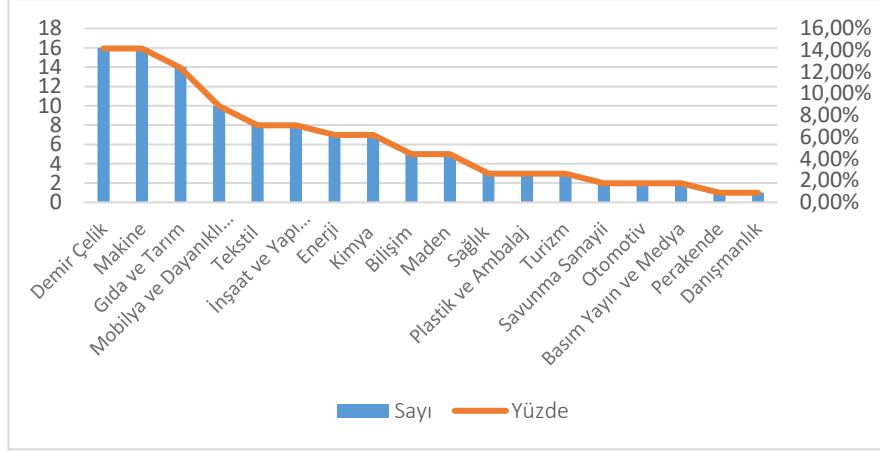
Şekil 4. Firmaların Faaliyet Alanı

Ankete katılan 113 KOBİ'den yüzde 60'ı hem ticaret hem üretim faaliyetlerinde bulunan firmalardan oluşmaktadır. Katılımcıların yüzde 20'lik bir kısmı sadece ticaret yaparken kalan yüzde 20'lik kısım ise sadece üretim faaliyetlerinde bulunarak dış ticaret gerçekleştirmektedir.

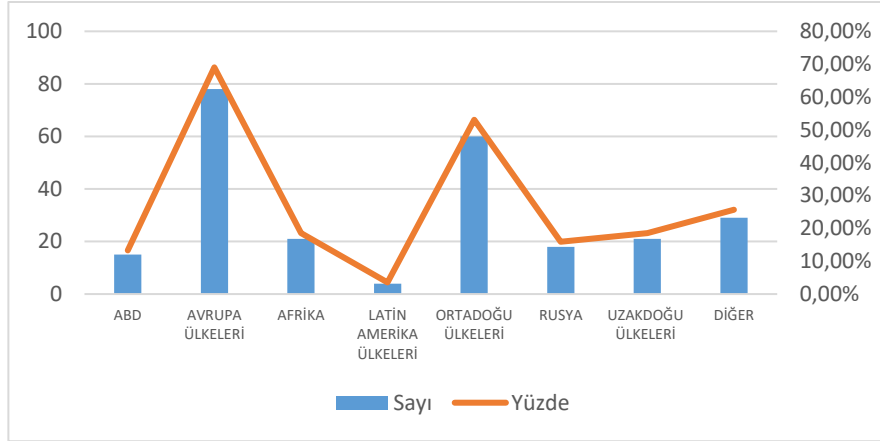
Şekil 5. Firmaların Faaliyet Türü

Katılımcı firmaların faaliyet türleri incelendiğinde 65 adet firmanın yüzde 58'lik bir büyüklük oluşturarak hem ithalat faaliyetleri gerçekleştirdiği hem de ihracat faaliyetlerinde bulunduğu görülmüştür. Ankete katılımcıların yalnızca yüzde 4'ü ithalat faaliyetinde bulunurken yüzde 38 gibi önemli bir oranının da yalnızca ihracat yaparak dış ticaret faaliyeti gerçekleştirdiği görülmüştür.

Şekil 6. Firmaların Sektörleri

Anket katılımcılarının büyük bir kısmı sanayi üretimi ile işğal eden firma temsilcileri tarafından oluşmaktadır. Yüzde 14'lük bir pay ile demir çelik ve makine sektöründe faaliyet gösteren firmalar en fazla paya sahipken; gıda ve tarım, mobilya, tekstil sırasıyla yüzde 12, yüzde 8 ve yüzde 6'lık paya sahip diğer sektör katılımcıları olarak ön plana çıkmışlardır.

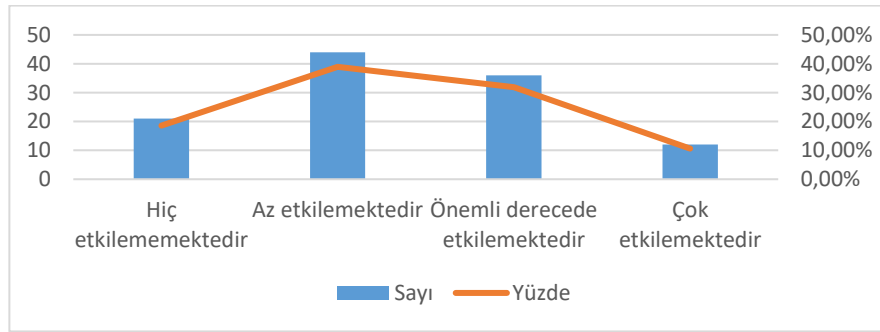
Şekil 7. Firmaların Ticaret Yaptığı Ülkeler

Katılımcı firmaların ticaret yaptığı ülkeler incelendiğinde 78 adet firmanın yüzde 69'luk bir büyüklükle Avrupa Ülkeleriyle ticaret gerçekleştirdikleri görülmüştür. 60 firmanın yüzde 53'lük oranla Ortadoğu ülkeleri ile ticaret yaptığı izlenmiştir. 15 firmanın yüzde 13'lük bir oranla ABD ülkeleriyle ticaret gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu oranları %18 ile Afrika ve Uzakdoğu Ülkeleri takip etmektedir. 18 adet firmanın yüzde 15'lik bir oranla Rusya ile ticaret yaptığı görülmüştür. 29 firma ise yüzde 25'lik oranla diğer ülkeler ile ticaret faaliyetini sürdürmektedir.

BULGULAR

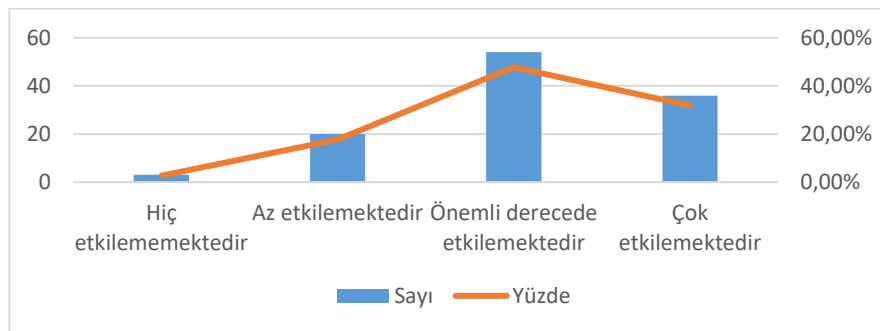
Ülkelerin ekonomik büyümelerine en büyük katkılardan birisi dış ticaret fazlası ile gerçekleşmektedir. Dış ticaret faaliyetleri, firmaların üretmiş oldukları mal ve hizmetleri bulunmuş oldukları ülke sınırları dışındaki pazarlarda bulunan tüketicilerle buluşturması ile sağlanmaktadır. Türkiye ekonomisinin ağırlıklı olarak KOBİ ölçeğindeki firmalardan oluşması, dış ticaret faaliyetlerinin büyük ölçüde KOBİ'ler vasıtasıyla gerçekleştirilmesine neden olmaktadır (Özdemir vd. 2007). Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'de dış ticaret faaliyetinde bulunan KOBİ'lerin rekabetçiliğinin artırılması, ülke ekonomisinin gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Likert ölçeği ile oluşturulan anket çalışması ile KOBİ rekabetçiliğine yönelik elde edilen veriler grafik haline getirilerek aşağıda yorumlanmıştır.

1. Türkiye'nin cari açığı uluslararası pazarlardaki rekabetçiliğini nasıl etkilemektedir; 44 firma (% 38) az etkiliyor, 36 firma (% 31) önemli derecede etkiliyor, 12 firma (% 10) çok etkiliyor, 21 firma (%18) hiç etkilemiyor cevabını vermiştir.

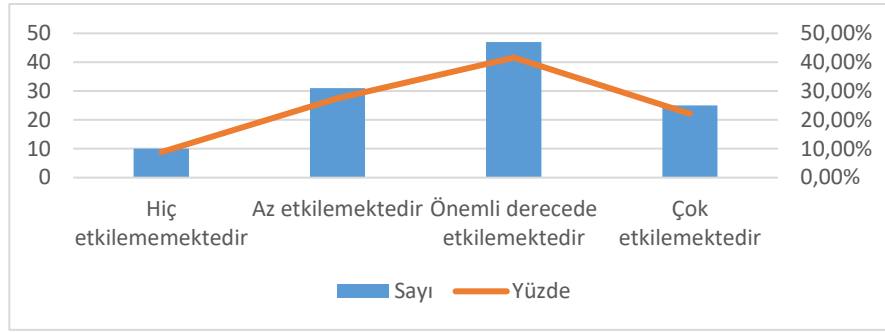
Şekil 8. Türkiye'nin cari açığı uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

2. Üretimde ithal ürünlere/girdilere olan bağımlılığın rekabet gücüne etkisi; 54 firma (% 47) önemli derece etkiliyor, 36 firma (%31) çok etkiliyor, 20 firma (% 17) az etkiliyor, 3 firma (%2) hiç etkilemiyor cevabını vermiştir.

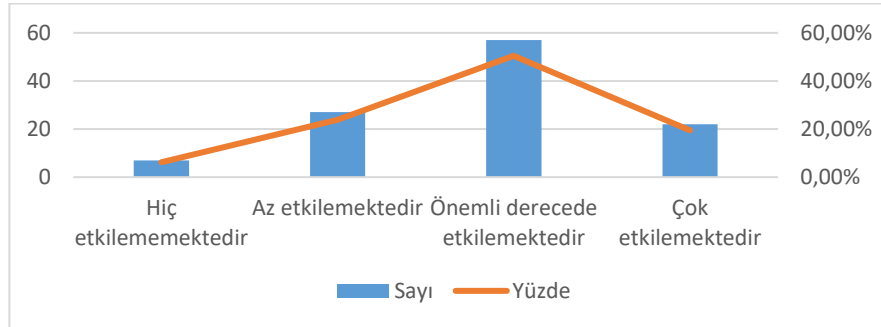
Şekil 9. Üretimde ithal ürünlere/girdilere olan bağımlılık dış ticarete rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

3. Türkiye'nin yüksek teknoloji ürün ihracatındaki yetersizliği; 47 firma (%41) önemli derecede etkiliyor, 25 firma (%22) çok etkiliyor, 32 firma (%28) az etkiliyor, 10 firma (%8) ise hiç etkilemiyor cevabını vermiştir.

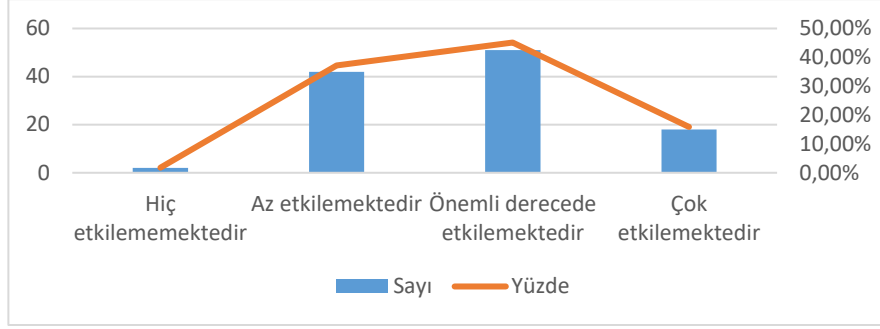
Şekil 10. Türkiye'nin yüksek teknoloji ürün ihracatındaki yetersizliği uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

4. Türkiye'nin ihracat ürünlerindeki çeşitliliği, firmaların rekabet gücünü nasıl etkilemektedir; 57 firma (%50) önemli derecede etkilemektedir, 22 firma (%19) çok etkilemektedir, 27 firma (%23) az etkilemektedir ve 7 firma (%6) hiç etkilemektedir cevabını vermiştir.

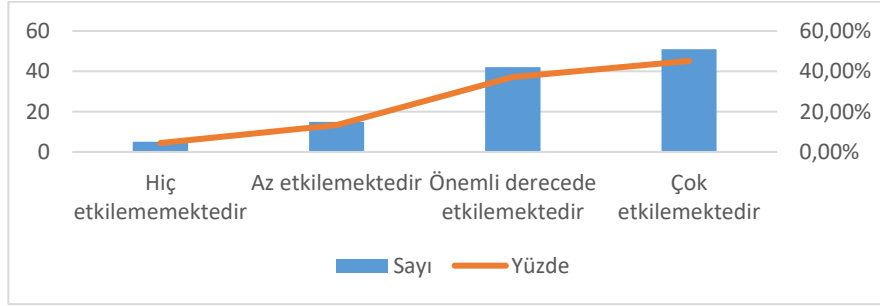
Şekil 11. Türkiye'nin ihracat ürünlerindeki çeşitliliği rekabet gücünü nasıl etkilemektedir?

5. Türk firmalarının teknolojik düzeyi, uluslararası rekabet gücünü nasıl etkilemektedir; 51 firma (%45) önemli derecede etkilemektedir, 18 firma (%15) çok etkilemektedir, 42 firma (% 37) az etkilemektedir cevabını vermiştir.

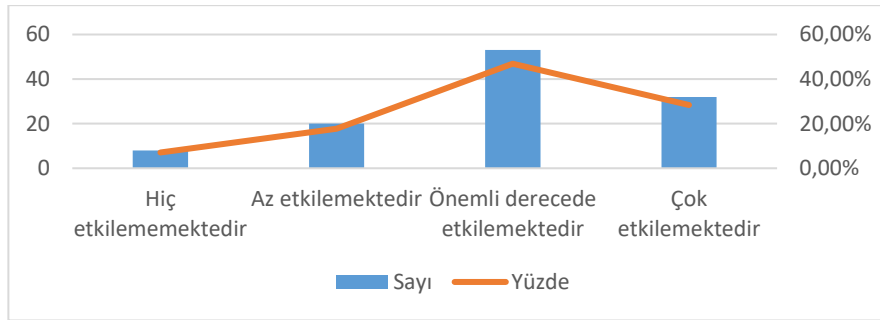
Şekil 12. Türk firmalarının teknolojik düzeyi uluslararası rekabet gücünü nasıl etkilemektedir?

6. Türkiye’de döviz kurlarının aşırı dalgalanması uluslararası pazarlarda rekabetçiliği; 51 firma (%45) çok etkilemektedir, 42 firma (%37) önemli derecede etkilemektedir, 15 firma (%13) az etkilemektedir, 5 firma (%4) etkilememektedir cevabını vermiştir.

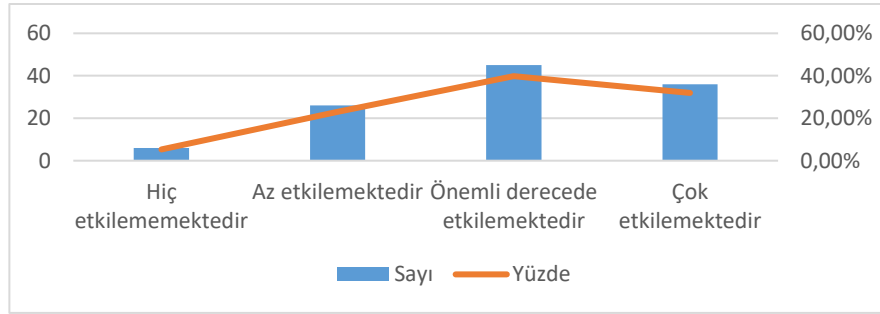
Şekil 13. Türkiye’de döviz kurlarının aşırı dalgalanması uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

7. Dış ticaret yapılan ülkelerin kendi parasıyla ve Türk Lirasıyla ticaret yapılmasının rekabetçiliği etkisi; 53 firma (%46) önemli derecede etkilemektedir, 32 firma (%28) çok etkilemektedir, 20 firma (%17) az etkilemektedir, 8 firma (%7) ise hiç etkilememektedir demiştir.

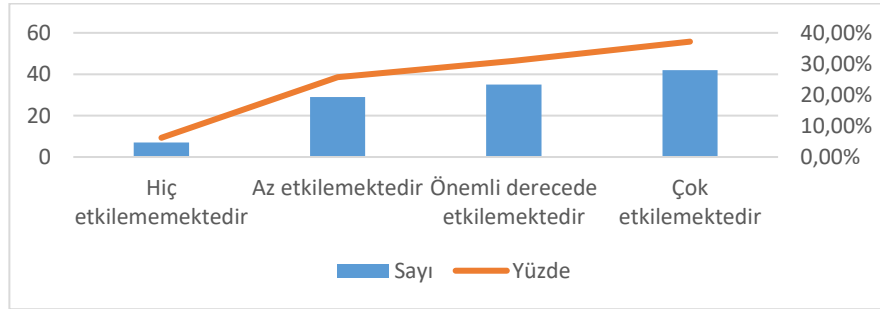
Şekil 14. Dış ticaret yaptığımız ülkelerin kendi paralarıyla ve Türk Lirasıyla ticaret yapılması rekabetçiliğinizi nasıl etkileyecektir?

8. Türkiye’de döviz kurlarının yüksek olması, uluslararası pazarlardaki rekabetçiliği nasıl etkilemektedir; 45 (%39) önemli derecede etkilemektedir, 36 firma (%31) çok etkilemektedir, 26 firmanın (%23) az etkilemektedir, 6 firma (%5) ise hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

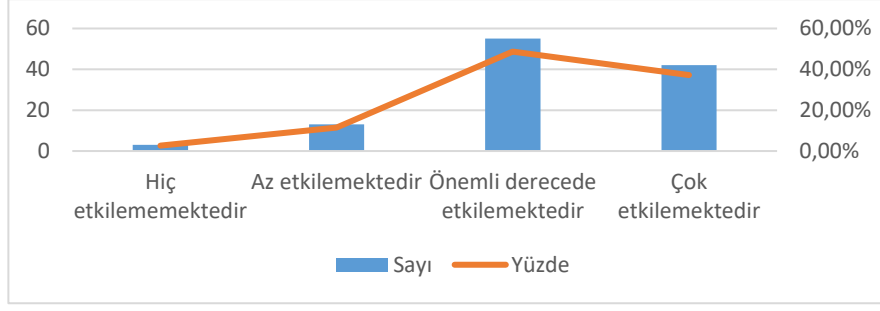
Şekil 15. Türkiye’de döviz kurlarının yüksek olması uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

9. Türkiye’de döviz kurlarının düşüklüğünün uluslararası pazarlarda rekabetçiliğine etkisi; 42 firmanın (%37) çok etkilemektedir, 35 firma (%30) önemli ölçüde etkilemektedir, 29 firma (%25) az etkilemektedir, 7 firmayı (%6) ise hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

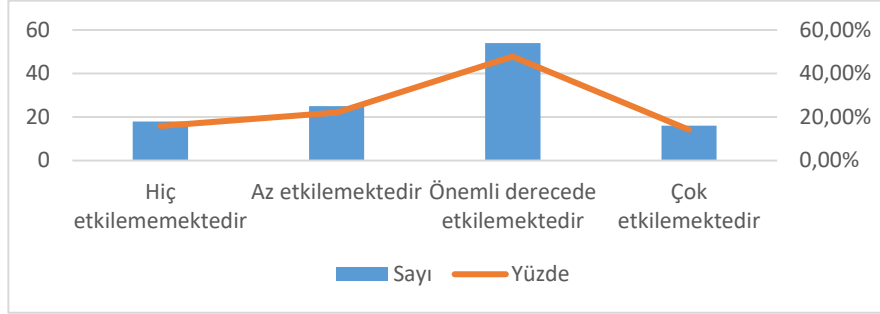
Şekil 16. Türkiye’de döviz kurlarının düşük olması uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

10. Türkiye’de finansmanla ilgili karşılaşılan güçlükler ve yetersizlikler, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 55 firma (%48) önemli derecede etkilemektedir, 42 firma (%37) çok etkilemektedir, 13 firma (%11) az etkilemektedir cevabını vermiştir.

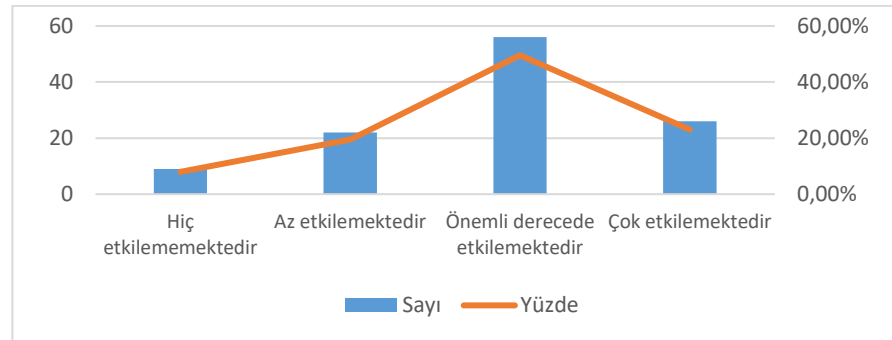
Şekil 17. Türkiye'de finansmanla ilgili karşılaşılan güçlükler ve yetersizlikler, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

11. Türkiye'de mevcut ihracat teşvikleri uluslararası pazarlarda rekabetçiliğine etkisi; 54 firma (%47) önemli derecede etkilemektedir, 25 firma (%22) az etkilemektedir, firmaların yüzde 15'i ise bu durumun rekabetçiliği etkilemediği cevabını vermiştir.

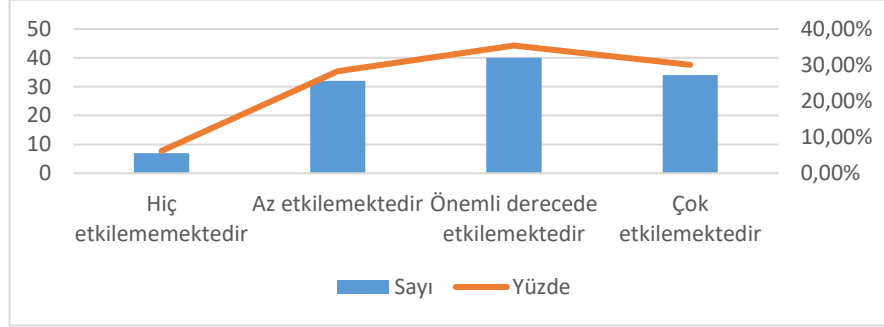
Şekil 18. Türkiye'de mevcut ihracat teşvikleri uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

12. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği içinde bulunması, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 56 firma (%49) önemli derecede etkilemektedir, 26 firma (%23) çok etkilemektedir, 22 firma (%19) az etkilemektedir, 9 firma (%7) hiç etkilenmemektedir cevabını vermişlerdir.

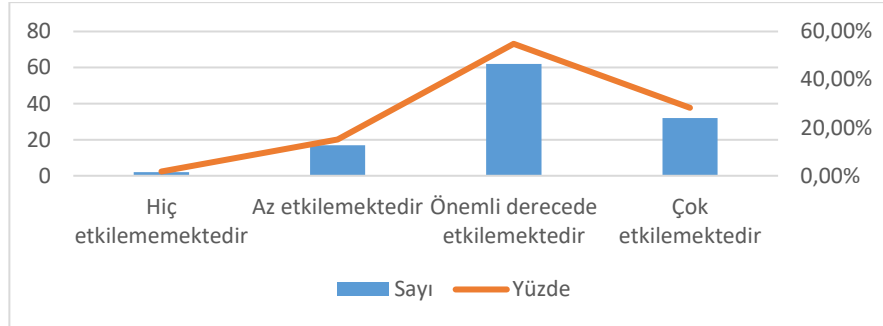
Şekil 19. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği içinde bulunması, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

13. Türkiye'nin gümrük altyapısı ve gümrüklerdeki bürokratik süreçler, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 40 firma (%35) önemli derecede etkilemektedir, 34 firma (%30) çok etkilemektedir, 32 firma (%28) ise az etkilemektedir cevabını vermiştir.

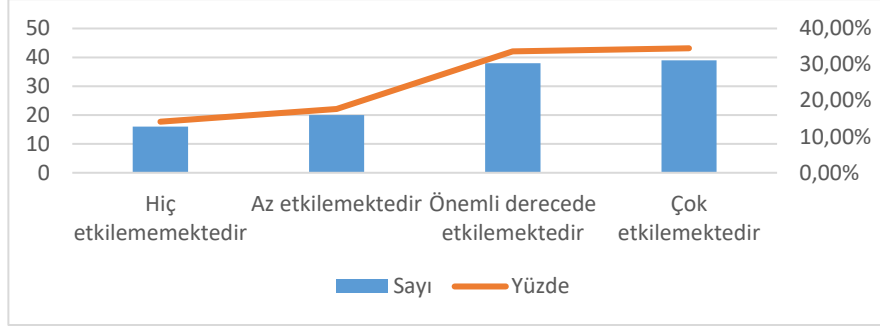
Şekil 20. Türkiye'nin gümrük altyapısı ve gümrüklerdeki bürokratik süreçler, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

14. Türkiye'nin üretim kapasitesi rekabet gücümüzü nasıl etkilemektedir; 62 firma (%54) önemli derecede etkilemektedir, 32 firma (%28) çok etkilemektedir, 17 firma (%15) az etkilemektedir cevabını vermiştir.

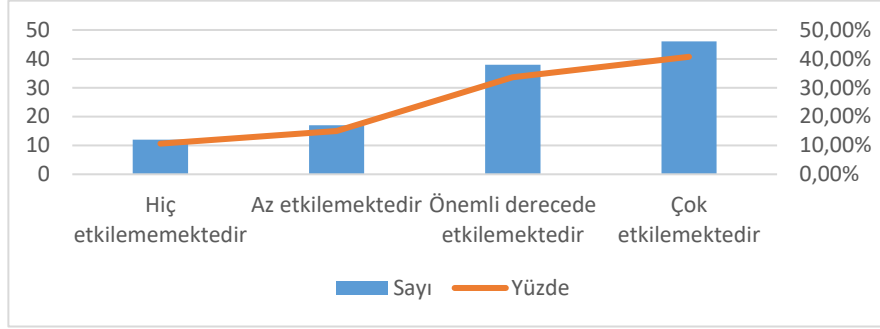
Şekil 21. Türkiye'nin üretim kapasitesi rekabet gücümüzü nasıl etkilemektedir?

15. Düşük faiz dış ticarete rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; firmaların %33'ü önemli derecede % 34'ü ise çok etkilediğini belirtmiştir. Bu durum katılımcı firmaların %17'sini az etkilerken %14'ünü hiç etkilememektedir.

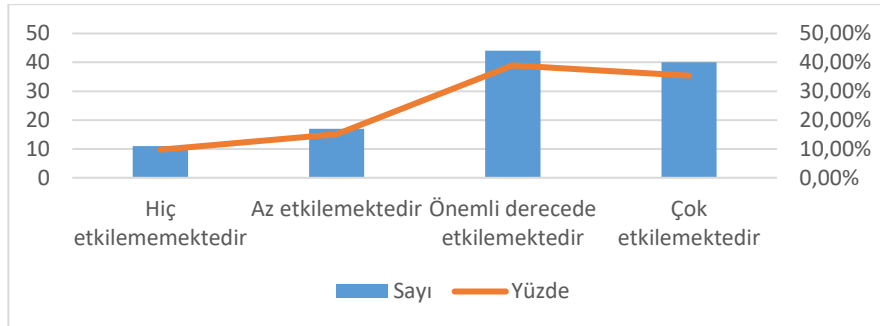
Şekil 22. Düşük faiz dış ticarete rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

16. Yüksek faiz dış ticarete rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 46 firma (%40) çok etkilemektedir, 38 firma (%33) önemli derecede etkilemektedir, 17 firma (%15) az etkilemektedir, firmaların yüzde 10'u ise hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

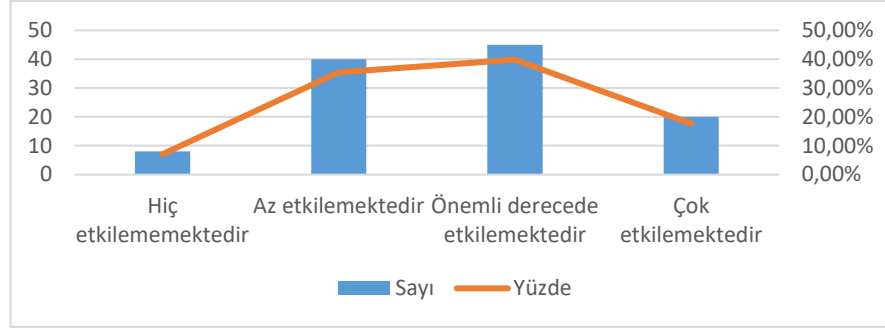
Şekil 23. Yüksek faiz dış ticarete rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

17. Faiz oranlarındaki oynaklık firmanızın dış ticaretteki rekabetçiliğini nasıl etkilemektedir; 44 firma (%38) önemli derecede etkilemektedir, 40 firma (%35) ise çok etkilemektedir diye cevap vermiştir. 17 firma (%15) az etkilenirken, 11 firma (%9) hiç etkilemediğini ifade etmiştir.

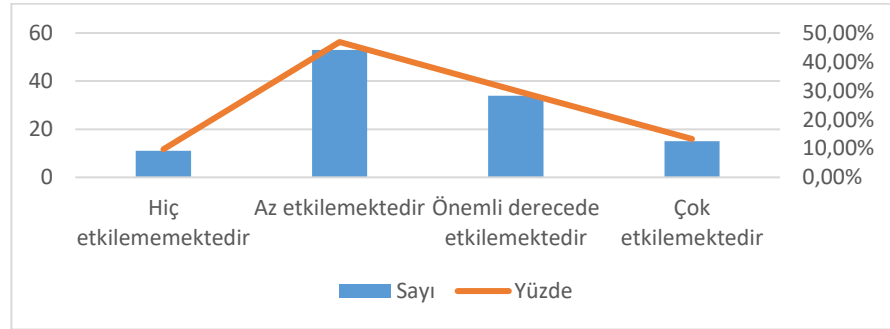
Şekil 24. Faiz oranlarındaki oynaklık firmanızın dış ticaretteki rekabetçiliğini nasıl etkilemektedir?

18. Türkiye ekonomisinin yıllık büyüme oranlarındaki yüksek değişkenlik uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 45 firma (%39) önemli derecede etkilemektedir, 40 firma (%35) az etkilemektedir diye cevap vermiştir.

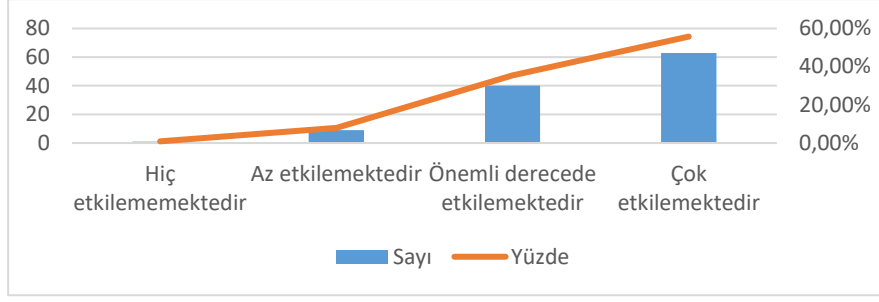
Şekil 25. Türkiye ekonomisinin yıllık büyüme oranlarındaki yüksek değişkenlik uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

19. Türkiye'ye giren doğrudan yabancı yatırımların seviyesi, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 53 firma (%46) bu durumdan az etkilendiğini belirtirken, 34 firma (%30) önemli derecede etkilendiğini ifade etmiştir.

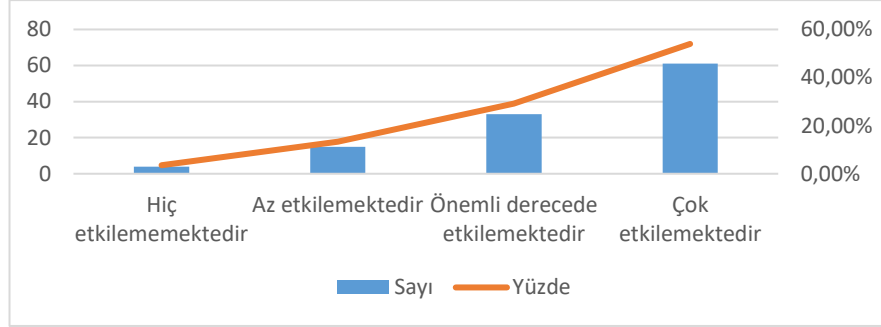
Şekil 26. Türkiye'ye giren doğrudan yabancı yatırımların seviyesi, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

20. Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu ham madde ve doğal kaynaklar, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 63 firma (%53) çok etkilemektedir, 40 firma (%35) önemli derecede etkilemektedir, 9 firma (%7) az etkilemektedir ve 1 firma hiç etkilememektedir yanıtını vermiştir.

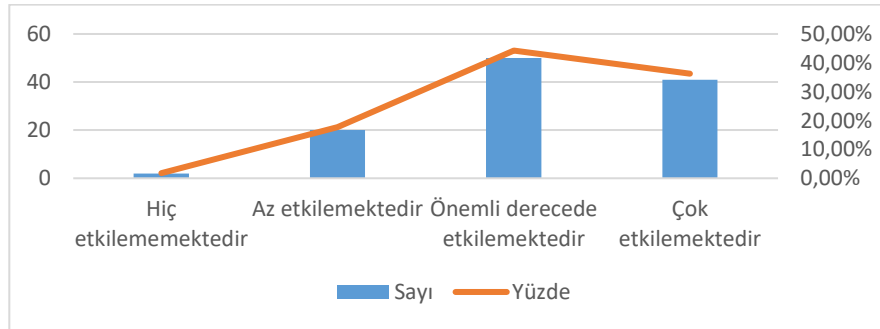
Şekil 27. Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu ham madde ve doğal kaynaklar, uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

21. Enerji maliyetleri, firmanızın yurtdışı pazarlardaki rekabetçiliğini nasıl etkilemektedir; 61 firma (%53) çok etkilemektedir, 33 firma (%29) önemli derecede etkilemektedir, 15 firma (%13) ise az etkilemektedir yanıtını vermiştir.

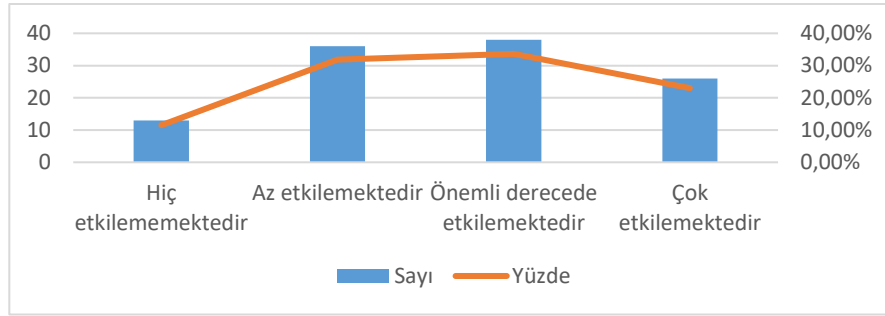
Şekil 28. Enerji maliyetleri, firmanızın yurtdışı pazarlardaki rekabetçiliğini nasıl etkilemektedir?

22. Yüksek enflasyon dış ticaretteki rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 50 firma (%44) önemli derecede etkilemektedir, 41 firma (%36) çok etkilemektedir, 20 firma ise (%17)'lik oranla az etkilemektedir cevabını vermiştir.

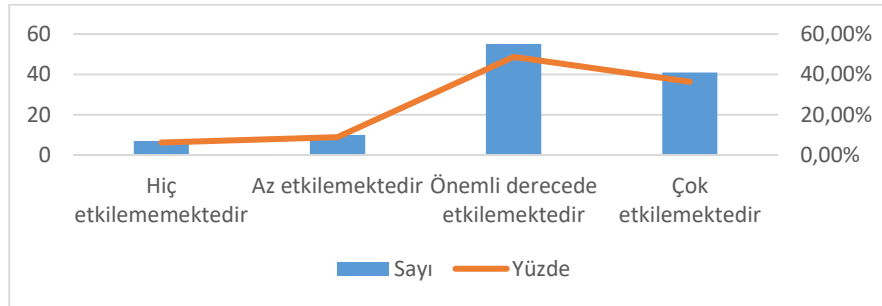
Şekil 29. Yüksek enflasyon dış ticaretteki rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

23. Düşük enflasyon dış ticaretteki rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 33 firma (%33) önemli derecede etkilemektedir, 36 firma (%31) az etkilemektedir, 13 firma (%11) ise hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

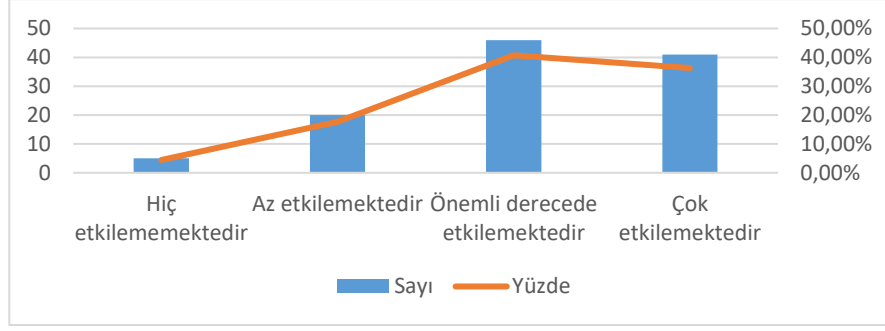
Şekil 30. Düşük enflasyon dış ticaretteki rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

24. Türkiye'nin coğrafi konumu uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 55 firma (%48) önemli derecede etkilemektedir, 41 firma (%36) çok etkilemektedir, 10 firma (%8) az etkilemektedir, 7 firma (%6) hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

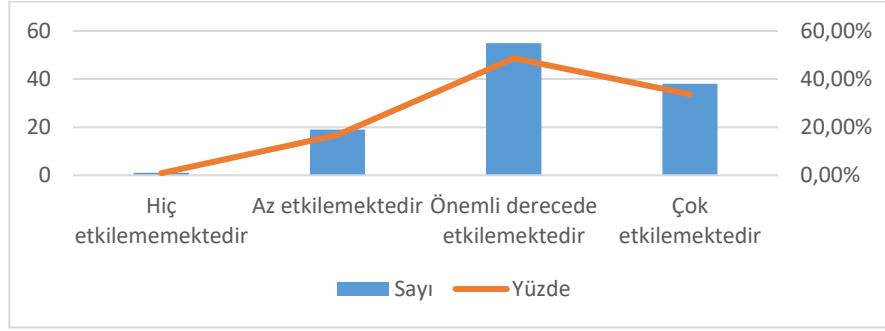
Şekil 31. Türkiye'nin coğrafi konumu uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

25. Türkiye'deki politik istikrarsızlıklar uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 46 firma (%40) önemli derecede etkilemektedir, 41 firma (%36) çok etkilemektedir, 20 firma (%17) az etkilemektedir, 5 firma (%4) hiç etkilememektedir cevabını vermiştir.

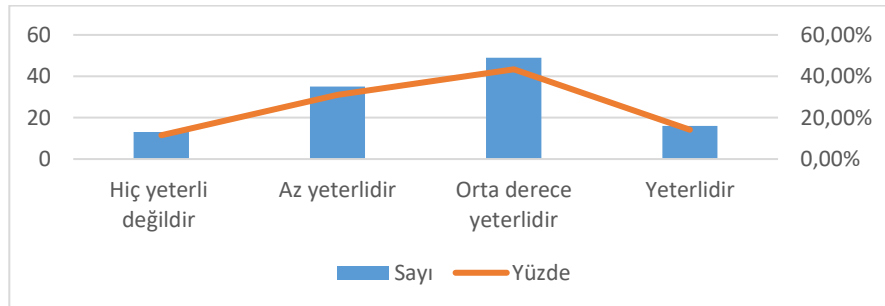
Şekil 32. Türkiye'deki politik istikrarsızlıklar uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

26. Komşu ülkelerdeki ve Dünya'daki politik istikrarsızlıklar uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir; 55 firma (%48) önemli derecede etkilemektedir, 38 firma (%33) çok etkilemektedir, 19 firma (%16) az etkilemiştir cevabını vermiştir.

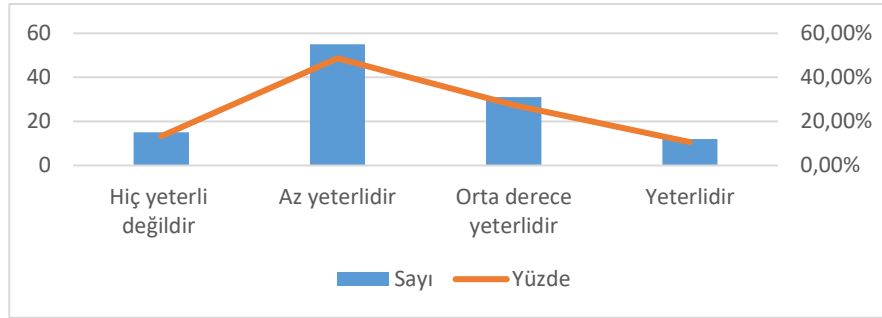
Şekil 33. Komşu ülkelerdeki ve Dünya'daki politik istikrarsızlıklar uluslararası pazarlarda rekabetçiliğinizi nasıl etkilemektedir?

27. Uluslararası pazarlarda rekabet gücümüz için Türkiye'nin iş gücü nitelikleri yeterli midir; 49 firma (%43) orta derecede yeterli bulmaktadır, 35 firma (%30) az yeterli görüşünü belirtmiştir. Katılımcıların, %14'ü yeterli görürken, %11'i hiç yeterli olmadığını belirtmiştir.

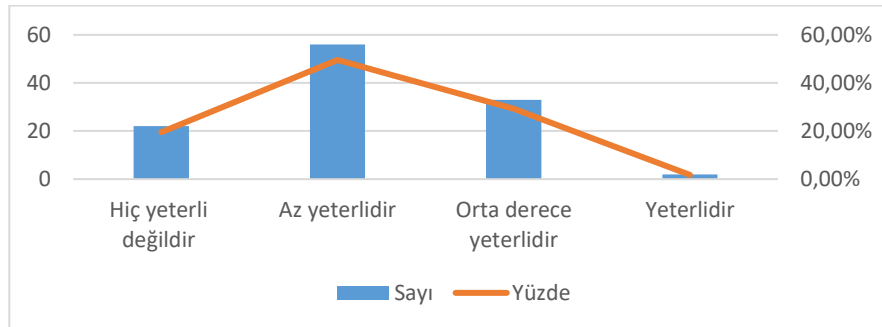
Şekil 34. Uluslararası pazarlarda rekabet gücümüz için Türkiye'nin iş gücü nitelikleri yeterli midir?

28. Ülke pazar araştırmaları ve pazarları tanıma düzeyimiz uluslararası rekabet gücümüzü arttırmakta yeterli midir; 55 firma (%48) az yeterli olduğunu belirtirken, 31 firma (%27) orta derecede yeterli olduğunu, 12 firma (%10) yeterli olduğu görüşünü belirtmiştir.

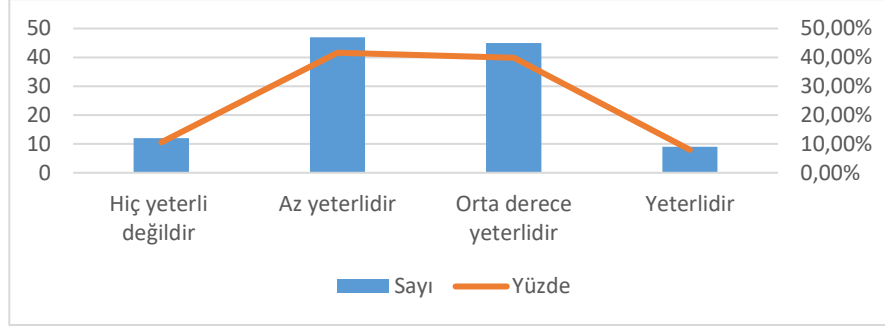
Şekil 35. Ülke pazar araştırmaları ve pazarları tanıma düzeyimiz uluslararası rekabet gücümüzü arttırmakta yeterli midir?

29. Türkiye'nin uluslararası rekabet gücü için sektörlerde yapılan yatırımlar yeterli midir; 56 firma (%49) az yeterli bulunduğunu, 33 firma (%29) orta derecede yeterli olduğunu, 22 firma (%19) hiç yeterli olmadığını belirtmiştir.

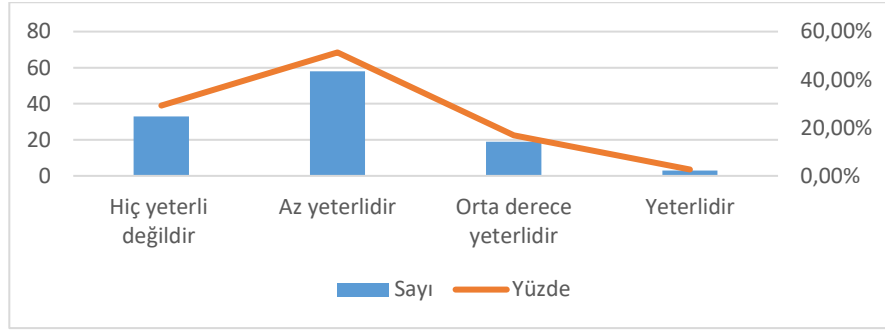
Şekil 36. Türkiye'nin uluslararası rekabet gücü için sektörlerde yapılan yatırımlar yeterli midir?

30. Türkiye'nin dış ticarete, ülke/pazar çeşitliliği uluslararası rekabetçiliğimiz için yeterli midir; 47 firma (%41) az yeterli bulunduğunu, 45 firma (%39) orta derecede yeterli olduğunu belirtirken, 12 firma (%10) hiç yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

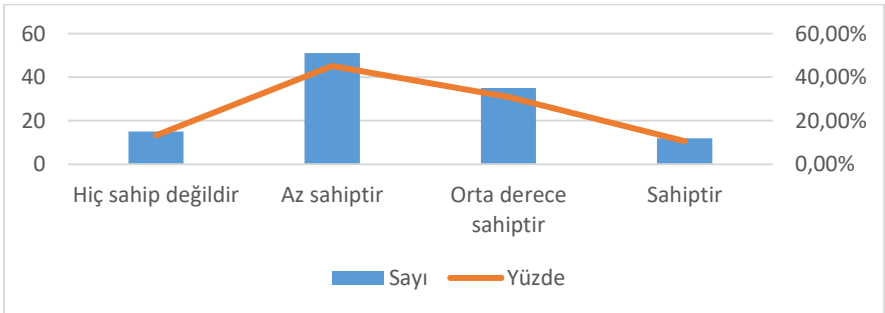
Şekil 37. Türkiye'nin dış ticarete, ülke/pazar çeşitliliği uluslararası rekabetçiliğimiz için yeterli midir?

31. Türkiye'de araştırma geliştirme (ARGE) harcamaları/faaliyetleri uluslararası pazarlarda rekabetçiliğiniz için yeterli midir; 58 firma (%51) az yeterli bulduğunu ifade ederken, 33 firma (%29) hiç yeterli bulmadığı cevabını vermiştir.

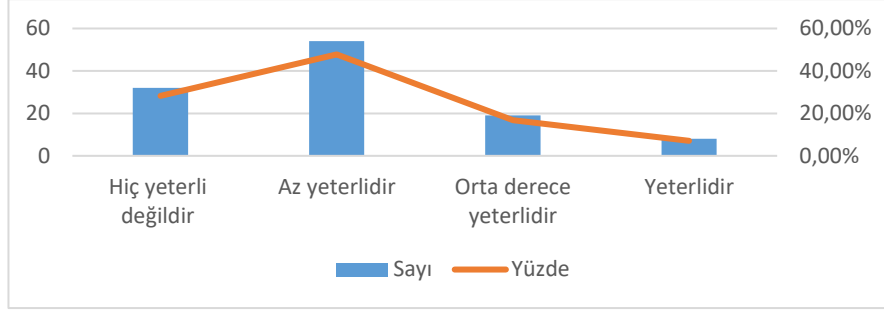
Şekil 38. Türkiye'de araştırma geliştirme (ARGE) harcamaları/faaliyetleri uluslararası pazarlarda rekabetçiliğiniz için yeterli midir?

32. Uluslararası piyasalarda Türk markaları rekabet gücüne sahip midir; 51 firma (%45) az sahiptir görüşünü belirtirken, 35 firma (%30) orta derecede sahip olduğunu belirtmiş, 15 firma (%13) hiç sahip olmadığı görüşünü bildirmiştir.

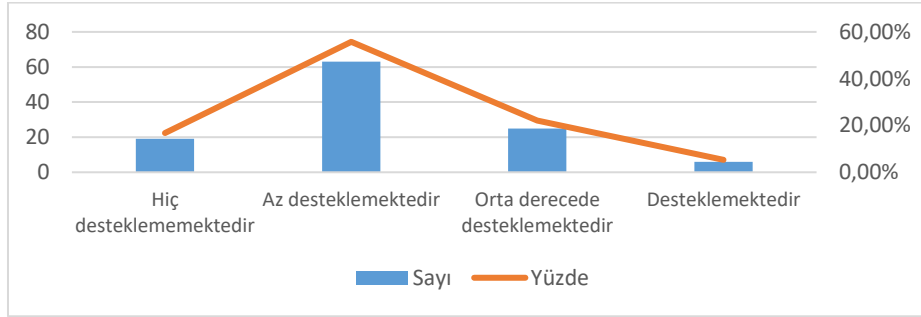
Şekil 39. Uluslararası piyasalarda Türk markaları rekabet gücüne sahip midir?

33. Türkiye'de mevcut ihracat teşvikleri yeterli düzeyde midir; 54 firma (%47) oranla az yeterli bulduğunu, 32 firma (%28) ise hiç yeterli olmadığı görüşünü belirtmiştir. 19 firma (%16) orta derecede yeterli olduğunu belirtmiştir.

Şekil 40. Türkiye'de mevcut ihracat teşvikleri yeterli düzeyde midir?

34. Türkiye'nin gümrük oranları uluslararası rekabetçiliğimizi desteklemekte midir; 63 firma (%55) az desteklediği görüşünü belirtmiştir. 19 firma (%16) ise hiç desteklenmediği görüşünü belirtmiştir. 25 firma (%22) orta derecede desteklediğini savunmuştur.

Şekil 41. Türkiye'nin gümrük oranları uluslararası rekabetçiliğimizi desteklemekte midir?

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye’de KOBİ’lerin uluslararası rekabetçiliğini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen yapısal ekonomik özelliklerin tespit edilerek bunların düzeltilmesine yönelik çalışmalar önem arz etmektedir. Bu çalışmada; Türkiye ekonomisinin yapısal özelliklerinin KOBİ’lerin uluslararası rekabetçiliği üzerine etkileri 113 dış ticaret firması üzerinde uygulanan anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında irdelenmiştir.

Bu araştırma bağlamında, anket cevaplarının “önemli derecede etkilemektedir” ve “çok etkilemektedir” cevaplarının yüzde paylarının toplamına göre yapılan değerlendirme sonucunda KOBİ’lerin uluslararası rekabet gücünü etkileyen yapısal özelliklerin önem sıralaması ve oranları aşağıda verilmiştir;

Dışa bağımlı olduğu ham madde ve doğal kaynaklar (%88), finansmanla ilgili karşılaşılan güçlükler ve yetersizlikler (%85), coğrafi konum (%84), döviz kurlarının aşırı dalgalanması (%82), enerji maliyetleri (%82), üretim kapasitesi (%82), komşu ülkelerdeki ve dünyadaki politik istikrarsızlıklar (%81), yüksek enflasyon, (%80), ülkedeki politik istikrarsızlıklar (%76), dış ticaret yapılan ülkelerin kendi parasıyla ve Türk lirası ile ticaret yapılması (%74), Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması, (%72), ihracat ürünlerindeki çeşitlilik (%72), döviz kurları (%70), düşük faiz (%67), gümrük altyapısı ve gümrüklerdeki bürokratik süreçler (%65), yüksek teknoloji ürün ihracatındaki yetersizlik (%63), ihracat teşvikleri (%61), büyüme oranlarındaki yüksek değişkenlik (%57), KOBİ firmalarının teknolojik düzeyi (%50).

Diğer taraftan, iş gücü nitelikleri, ülke pazar araştırmaları ve pazarları tanıma düzeyimiz, ülke/pazar çeşitliliği KOBİ’lerin uluslararası rekabet gücünü yukardaki özelliklere göre daha az etkilemektedir.

Anket sonuçlarına göre; sektörlerde yapılan yatırımlar, araştırma geliştirme (AR-GE) harcamaları/faaliyetleri, uluslararası piyasalarda Türk markalarının rekabet gücü, ihracat teşvikleri yetersizdir. Türkiye'nin gümrük oranları uluslararası rekabetçiliğimizi desteklememektedir.

Sonuç olarak KOBİ’lerin uluslararası rekabetçiliğinin artırılması noktasında; ithal girdiye olan yüksek bağımlılığın azaltılması, yüksek teknoloji-yüksek katma değerli ürün üretiminin artırılması, finansman maliyetlerinin azaltılması ve finansmana ulaşım imkânının artırılması, ihraç ürünlerinin ve ihraç pazarlarının daha fazla çeşitlendirilmesi, ihracatı teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi, kur-faiz-enflasyon üçlüsündeki dalgalanmaların önüne geçilerek stabilizasyonun sağlanması, Gümrük Birliği vb. ekonomik işbirliklerinde, rekabetçiliği olumsuz etkileyen hususların giderilmesi, ihracat sektörlerinde yapılan yatırımların artırılması, araştırma geliştirme (AR-GE) harcamaları ve faaliyetlerinin desteklenmesi, uluslararası piyasalarda Türk markalarının tanıtımının desteklenmesi gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, M. (2011). *Küresel rekabet gücü*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2004). *Rekabet gücü ve rekabet stratejileri (Cilt 2)*. Ankara: TİSK Yayınları.
- Chesnais F. (1986). Science, technology and competitiveness. *STI Review, Economics Department Working Papers No. 195*. Paris: OECD Press.
- Duran, E. (2004). Bilgi yönetiminin rekabete etkileri: Kıyı Ege ve Marmara'da faaliyet gösteren işletmelerine yönelik bir araştırma. *Journal of Faculty of Bussiness, 5(1)* 55-74.
- Fontaine, J. M. (1992). *Foreign trade reforms and development strategy*. London: Routledge.
- Greenaway, D. & Chris M. (1993). Trade and industrial policy in developing countries: A manual of policy analysis. *University of Michigan Press, 64(1)*, 169-193.
- Güleş, H. ve Bülbül, H. (2004). *Yenilikçilik, işletmeler için stratejik rekabet aracı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karagül M. ve İleter B. (2016). *Dış ticaret işlemleri ve muhasebesi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, F. (2016). *Dış ticaret işlemleri yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Levinsohn, J. (1993). Testing the imports as market discipline hypothesis. *Journal of International Economics, 35(1-2)*, 1-22.
- Nelson, R. (1992). Recent writing on competitiveness: Boxing the compass. *California Management Review, 34(2)* Winter,127-137.
- Özdemir, S., Ersöz, H. Y. ve Sarıoğlu, H. İ. (2007). Küçük girişimciliğin artan önemi ve kobilerin Türkiye ekonomisindeki yeri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi 53(0)*, 173-230.
- Şenel, T. B. (2006). AB sürecinde işletmelerin rekabet gücü ve girişimciliğin desteklenmesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(2)*, 67-108.
- Takım A., İmamoğlu İ. K. ve Naktiyok Y. (2018). *Dış ticaret işlemleri*. Bursa: Ekin Yayınevi.